

Institucionalna diverzifikacija bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj

---

Bižupić, Silvana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:637529>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SILVANA BIŽUPIĆ

**INSTITUCIONALNA DIVERZIFIKACIJA
BANKARSKOG SUSTAVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SILVANA BIŽUPIĆ

**INSTITUCIONALNA DIVERZIFIKACIJA
BANKARSKOG SUSTAVA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Završni rad

JMBAG: 0303049465, redovita studentica

Studijski smjer: FINANCIJSKI MENADŽMENT

Predmet: BANKARSKI MENADŽMENT

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: Izv.prof.dr.sc. Marta Božina Beroš

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Silvana Bižupić**, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera **Financijski menadžment** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Silvana Bižupić** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **“Institucionalna diverzifikacija bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj”** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Razvoj hrvatskog financijskog sustava	3
2.1. Od 2.svjetskog rata do osamostaljenja.....	3
2.2. Od osamostaljenja do europskog integriranja	5
2.3. Ulazak stranih banaka na hrvatsko bankarsko tržište.....	9
3. Financijske institucije u Republici Hrvatskoj	15
3.1. Depozitne financijske institucije	16
3.2. Nedepozitne financijske institucije.....	17
4. Uloga banke u financijskom i realnom sektoru	20
5. Financijski sustav Republike Hrvatske danas.....	23
6. Zaključak.....	27
LITERATURA	28
SAŽETAK.....	31
SUMMARY	32

1. Uvod

Hrvatski financijski sustav oblikovale su bankovne krize tijekom 1990-tih i 2000-tih godina, međutim na njega su također utjecale i nestabilnosti povezane s razdobljem funkcioniranja unutar Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje: SFR Jugoslavije), kada se bankovni sustav u mnogo čemu razlikovao od onog kojeg danas poznajemo. Centralizirani način upravljanja bankama u tom razdoblju, manjak financiranja kao i nekvalitetni plasmani bitno su utjecali na kasniji razvoj depozitnih i nedepozitnih institucija u Republici Hrvatskoj s obzirom da su oni zadali okvire institucionalnog razvoja ovog sektora. Također, u ovom razdoblju uspostavljena je Hrvatska narodna banka kao središnja monetarna vlast koja provodi kontrolu nad vođenjem i poslovanjem financijskih institucija.

Ovaj završni rad rađlaže kako se bankarski sustav razvijao kroz vrijeme bivše Jugoslavije do današnje samostalne Republike Hrvatske, brojnim financijskim institucijama kojima je prožet i raznim politikama kojima je doveden do stabilnosti. Cilj rada je analizirati koliko je današnji sustav razvijen i što bi se moglo popraviti u poslovanju tog sustava, odnosno što bi banke trebale promijeniti i uvesti za veće zadovoljstvo korisnika.

U prvom dijelu završnog rada pobliže je objašnjen bankovni sustav bivše Jugoslavije i tadašnja politika te regulatorne mjere kojima se pokušavalo održati stabilnost tog sustava nakon 2. svjetskog rata. No, osamostaljenjem Republike Hrvatske, zbog ratnih utjecaja financijski sustav nailazi na poteškoće koje su uzrokovale financijsku i bankovnu krizu već u 1991. godini te 1998. godine također.

Te su krize bitno oblikovale strukturu financijskog sustava danas i diverzificiranost kroz temeljne velike banke koje zauzimaju većinu u bankarskom sustavu i malih banaka koje posluju na određenim područjima, odnosno posebno su specijalizirane na opsluživanje stanovništva. Najznačajnija institucija i dalje je poslovna banka koja svojim kreditno-depozitnim poslovima pojednostavljuje svakodnevnicu pojedinca, kućanstva, te gospodarskih subjekata. Od osamostaljenja do danas razvile su se i druge depozitne financijske institucije kao stambene štedionice i štedne banke, ali i nedepozitne financijske institucije kao mirovinski i investicijski fondovi tako i osiguravajuća društva.

U završnom dijelu rada predstavljen je izgled današnjeg financijskog sustava i važnost institucionalne diverzifikacije banaka zbog jače specijalizacije, produktivnosti i konkurentnosti u financijskom sustavu te koje su to najvažnije financijske institucije i regulatorni okviri koji i dalje održavaju stabilnost i povjerenje u hrvatski bankarski sustav.

Prilikom pisanja završnog rada u empirijskom dijelu upotrijebljene su podaci središnje banke i drugih financijskih nadzornika u domaćem financijskom sustavu relevantni za temu ovog rada. Korištene su metode sinteze i analize kroz cijeli rad kako bi se složeni pojmovi u financijskom sustavu Hrvatske raščlanili na jednostavnije. Povijesni razvoj financijskog sustava prikazan je korištenjem povijesne metode, dok su pomoću deduktivne i induktivne metode doneseni vlastiti zaključci na temelju navedenih informacija o diverzificiranosti bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj.

2. Razvoj hrvatskog financijskog sustava

Financijski sustav neke zemlje čine njezina valuta i platni sustav, financijska tržišta, financijske institucije te institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad. Dominantnu poziciju u financijskom sustavu Republike Hrvatske zauzimaju kreditne institucije čiji rad regulira i nadzire Hrvatska narodna banka.¹ Na današnju strukturu hrvatskog financijskog i bankarskog sustava ključno je utjecalo razdoblje SFR Jugoslavije i razvoj tadašnjeg bankarstva, a koje se bitno razlikovalo po svojoj vlasničkoj strukturi, svrsi i poslovima (financijskim uslugama i proizvodima) od današnjeg.

2.1. Od 2.svjetskog rata do osamostaljenja

Hrvatski bankarski sustav do osamostaljenja odnosno i prije samog formiranja SFR Jugoslavije prolazi kroz nekoliko kriznih situacija nakon 2. svjetskog rata. Dakle, od 1945. godine financijski sustav SFR Jugoslavije vječito se nalazio u procesima reorganizacije i prilagodbe socijalističkom načinu poimanja banke i njezinih ciljeva te uloge u društvu u kojem je poslovala.

Od 1945. do 1951. godine započinje stvaranje socijalističkog bankarstva. Financijski sustav je umetnut u središnje državno administrativno upravljanje koje predstavlja državnu kontrolu nad Narodnom bankom Jugoslavije te njezino upravljanje bankovnim sustavom. Karakteristično za ovo razdoblje jest likvidacija 99 banaka, te preuzimanje njihove aktive i pasive od strane Narodne banke Jugoslavije, čime započinje tzv. nacionalizacija banaka. Od 1952. do 1964. godine odvija se razdoblje razvoja bankovnog sustava u uvjetima samoupravljanja, zbog preraspodjele državnog u privatno vlasništvo, tako banka samostalno odlučuje o privatnim poslovima koji služe njenim interesima.² Najznačajnije je radničko samoupravljanje, promjena državnih banaka i samouprave te državno usmjeravanje i upravljanje bankarstvom. U ovom periodu dolazi do spajanja svih banaka u jednu banku koja postaje jedna banka za zemlju. Kasnije će u ovoj fazi doći do decentralizacije bankarstva te je tek od početka 1965. do 1976. godine provedena gospodarska i društvena reforma kojom nastaje sustav poslovnih banaka koje čine investicijske i komercijalne banke te štedionice. Početkom 1970-ih godina stvoren je sustav narodnih banaka. Nakon usvajanja

---

¹ Financijski sustav Republike Hrvatske, Hrvatska Narodna Banka, dostupno na: http://old.hnb.hr/financijska_stabilnost/hfinancijka_sustav-1.htm (10.9.2017.)

² Samoupravljanje, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=54339> (4.7.2018.)

Ustava bivše SFR Jugoslavije (1974.godine) i Zakona o udruženom radu (1976. godine) javlja se nova faza u bankarstvu 1977. godine uspostavom novih odnosa na području financijskog sustava koji je propisivao tri vrste banaka uz Centralni bankovni sustav.

Strukturu financijskih institucija tog razdoblja čine: ³

- Centralni bankovni sustav (Narodna banka Jugoslavije, šest narodnih banaka tadašnjih republika i dvije narodne banke autonomnih pokrajina)
- Interne banke formirane su unutar velikih poduzeća, a funkcija im je bila racionalno gospodarenje novcem unutar poduzeća
- Osnovne banke obavljale su bankovne poslove
- Udružene banke predstavljale su udruženje osnovnih banaka a financirale si značajnije poslove kao što su krupniji investicijski projekti, održavanje likvidnosti osnovnih banaka

Ta struktura naziva se dvoslojnim bankovnim sustavom, gdje je Narodna banka Jugoslavije jedina banka s pravom emisije, a druge financijske institucije ustanovljene su kao republičke narodne banke. *„Sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća, mijenja se zakonska regulativa, čime je provedena reforma financijskog sustava, a sama se načela funkcioniranja sustava približavaju onima koje mi danas poznajemo u tržišnoj ekonomiji. Banke su tako, na primjer, postale dionička društva, a dioničari su proglašeni osnivačima. Uvedeni su osnovni pojmovi bankovne supervizije, kao što su najveći mogući krediti jednom zajmotražitelju, primjerenost i adekvatnost kapitala, procjena kreditnog rizika i formiranje potrebnih rezervi za loše plasmane.“* U navedenim važnim razdobljima u bivšoj Jugoslaviji do 1991. godine prisutno je upravno i izvršno reguliranje i uređivanje poslovanja, gubici u poslovanju banaka i njihovo ubrzano nagomilavanje, negativna realna kamatna stopa, kao i inflatorno, pretjerano financiranje, smetnje u održavanju likvidnosti zbog prevelike izloženosti prema gospodarstvu, a zbog kreditnih odluka koje su se donosile službeno pod utjecajem politike, i ovisnost privrede o bankama. Na kraju

---

³ Kandžija, V., I. Živko, Poslovna politika banaka, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Sarajevo, 2004., str. 40-41.

1988. godine Zakonom o poduzećima pojavila se nagla promjena kojom se stvaraju uvjeti za ukidanje društvenog vlasništva, odnosno prijelaz na tržišno gospodarstvo.⁴

2.2. Od osamostaljenja do europskog integriranja

Po proglašenju političke nezavisnosti 1991. godine Republika Hrvatska suočila se s ozbiljnim šokovima u gospodarstvu izazvanim Domovinskim ratom: agresijom i okupacijom nekih dijelova njezinog teritorija, preobrazbom iz socijalističkog gospodarskog sustava u tržišno orijentirani sustav, te raspadom bivšeg jugoslavenskog tržišta i VUEP-a (Vijeće za uzajamnu ekonomsku pomoć). Od kasnih je sedamdesetih godina prošlog stoljeća SFR Jugoslavija bila suočena s dubokom gospodarskom krizom i zastojem koji se očitavao u visokom vanjskom dugu, rastućoj inflaciji, stagnirajućem ili opadajućem ukupnom proizvodu, te rastućoj nezaposlenosti. Ovo negativno nasljeđe predstavljalo je dodatni teret za hrvatsko gospodarstvo nakon osamostaljenja, no od 1995. godine prisutan je stalni uzlazni trend, popraćen ubrzanim rastom (rast BDP-a u 1997. godine u suvremenoj Republici Hrvatskoj bio je procijenjen na 7%). Procjenjuje se da je BDP u 1997. godini iznosio 20 milijardi USD. Tijekom 1994. makroekonomska razina mogla se opisati niskom razinom ulaganja, opadanjem plaća, opadanjem industrijske proizvodnje i galopirajućom inflacijom. U dvadesetogodišnjem razdoblju koje je prethodilo nezavisnosti prosječna je stopa inflacije u Hrvatskoj iznosila 69%, 1992. i 1993. godine prosječna je stopa inflacije iznosila više od 1000%.⁵ Dezinflacijske su mjere tada bile najveći prioritet, a istovremeno su ratni troškovi i transferi za izbjeglice i prognanike znatno otežali poduzimanje fiskalnih mjera za proces stabilizacije. Hrvatska je tada bila u osnovici nisko zadužena, njezin je ukupni vanjski dug na kraju 1997. godine iznosio 6,1 milijardu USD, odnosno jednu trećinu vrijednosti BDP-a. Važno je napomenuti da je oko 60% ovog duga bilo naslijeđeno od bivše Jugoslavije izravno ili preuzimanjem dijela takozvanog nealociranog duga bivše Jugoslavije prema zemljama vjerovnicima, komercijalnim bankama vjerovnicima itd. U

---

⁴ Sajter, D., Rano predviđanje poslovnih poteškoća banaka, magistarski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005, str. 58.-59.

⁵ Iskustvo tranzicije u Hrvatskoj: Pogled iznutra, Hrvatska Narodna Banka, 1998., dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121657/p-000.pdf/7a9ac40a-c244-439f-949e-893e36fed2c5> str. 2. (14.6.2018)

predstojećem razdoblju predviđeni omjer financiranja duga tuđim izvorima bio je u prihvatljivim okvirima.⁶

Zahvaljujući dijelom i boljim makroekonomskim pokazateljima, Hrvatska postaje punopravna članica važnih međunarodnih financijskih institucija (Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, dok je Hrvatska narodna banka član Banke za međunarodna poravnanja) te je 1997. godine dobila investicijsku ocjenu BB+, Ba2, BB od međunarodnih kuća za dodjelu kreditnog rejtinga koje označavaju trend stabilnosti i pozitivan rast kreditnog rejtinga Hrvatske koje je bitno utjecalo na ulazak Republike Hrvatske u WTO.⁷

No, unatoč poduzimanju stabilizacijskih mjera kao i poboljšanjima pokazatelja na međunarodnom financijskom tržištu, Hrvatska se suočila sa dva ključna razdoblja bankovnih i financijskih kriza u svom financijskom sektoru od 1991. do čak 1998. godine. Iako nema jedinstvene, općeprihvaćene definicije financijske krize, moguće se poslužiti sljedećim opisom:

„Financijska kriza je oštra smetnja, brzo, kružno pogoršanje svih ili većine financijskih parametara, kamatnih stopa, cijena dionica i nekretnina. Prati je pad vrijednosti imovine te nesolventnost koja utječe negativno na cijeli gospodarski sustav.“⁸

U kontekstu 1990-ih godina u Hrvatskoj, pojava financijske krize uvjetuje povlačenje banaka u stanje tzv. negativnog kapitala od strane realnog sektora što zapravo znači da, tekući profiti banaka nisu bili dovoljni za pokriće ostvarenih gubitaka. U takvim uvjetima financijski sustav nije uspješan u proizvodnji pozitivnog kapitala ni obavljati svoju bankovnu ulogu. Financijske i bankovne krize spriječile su uobičajeno funkcioniranje financijskog tržišta, u kojem bi banke trebale poslovati s pozitivnim kapitalom i lagodno obavljati svoju bankovnu ulogu s dostatnim tekućim profitima, što je ujedno rezultiralo smanjenjem gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj. Prvenstvene uzroke krize 1998. godine u novonastalim bankama valja tražiti u pogrešnoj poslovnoj strategiji koja se ogledala u prebrzom rastu aktive uz previsoke pasivne kamate, nedovoljnim pričuvama likvidnosti i posuđivanju uskim skupinama povezanih poduzeća koja te kredite nisu vraćala. Temeljna je gospodarska odlika 1997. godine

---

⁶Škreb, M., Iskustvo tranzicije u Hrvatskoj: Pogled iznutra, Hrvatska Narodna Banka, 1998., str. 1.-2.

⁷ Kreditni rejting, Hrvatska Narodna Banka, 2016., dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/kreditni-rejting> (04.02.2018.)

⁸ Prga, I., Stabilnost hrvatskog bankarskog sustava- jesu li bankovne krize prošlost?, Ekonomija 13, 2006., str.141.-156.

bila visok deficit na tekućem računu bilance plaćanja, koji je dosegao 12,2 posto BDP-a.⁹

Uzroke bankovnih kriza možemo podijeliti na makroekonomske i mikroekonomske uzroke.

Najvažniji makroekonomski uzroci bankovnih kriza jesu:¹⁰

- Niska stopa rasta BDP-a - koja je povezana s budućnošću ukupne ekonomije, ali i s profitnim mogućnostima kompanija u budućnosti. Republika Hrvatska ostvaruje relativno visoke stope rasta BDP-a, ali to, jasno, ne uklanja u potpunosti mogućnost problema u kreditnim portfeljima.
- Visoke kamatne stope – koje imaju negativan utjecaj na profitabilnost banaka. Od početka 2000. godine, kamatne stope u Republici Hrvatskoj bile su dosta niske i izrazito stabilne. Međutim, u kolovozu 2003. godine, zbog dolaska nove regulative od strane Hrvatske narodne banke, situacija s kamatnim stopama izrazito se promijenila te su tada kamatne stope postale promjenjivije i na taj način negativno utjecale na profitabilnost hrvatskih banaka.
- Visoka stopa inflacije – Visoka stopa inflacije dovodi do smanjenja povjerenja u ekonomiji te tako i do većih promjena u cijenama proizvoda i usluga. Te promjene cijena mogu povećati vjerojatnost nastanka bankrota u ekonomiji. Ukoliko banka te promijene na vrijeme ne uoči i ne korigira svoju politiku plasiranja sredstava, mogu se pojaviti likvidnosni i bilančni problemi u poslovanju.
- Prebrza liberalizacija financijskog tržišta – koja može biti povezana sa špekulativnim napadima iz inozemstva.
- Osjetljivost financijskog sustava na odljev sredstava – koji bi mogao dovesti do naglog povećanja kamatnih stopa i smanjenja povjerenja. Takva eventualna situacija jasan je znak financijske nestabilnosti analiziranog tržišta. Javila se i u Republici Hrvatskoj, zbog problema u prošlosti, većina deponenata u hrvatskim bankama ima nisku razinu povjerenja u bankarski sustav te sukladno tome ima depozite po viđenju ili depozite oročene na iznimno kratke rokove. Taj se problem potvrdio i u slučaju krize Riječke banke,

---

⁹ Hrvatska Narodna Banka, Godišnje izvješće, 1998, Zagreb, str. 7.- 8.

¹⁰ Prga, I., op.cit., str. 144.-146.

gdje je banka zbog navedenog karaktera depozitne baze, u samo nekoliko dana izgubila 35% svih depozita.

- Sustav osiguranja depozita – koji može unijeti veću razinu moralnog hazarda u sustav. Postojanje moralnog hazarda očito je naročito u zemljama gdje se javlja sustav identičnih premija za osiguranje štednih uloga za sve banke. Hrvatski bankovni sustav ima upravo takav sustav osiguranja štednih uloga. Jedna od ideja za smanjenje toga problema jest diverzificiranje premija za osiguranje štednih uloga u ovisnosti kvalitete bankovnog poslovanja.
- Efikasnost pravnog sustava – vrlo je važan element svakoga bankovnog sustava. Hrvatski pravni sustav jedan je od najvećih problema ukupnih reformi u bankarskom sektoru Republike Hrvatske. Spor i neefikasan pravni sustav dodatna je prepreka za razvoj učinkovitijeg cjelokupnog financijskog sustava.
- Nedostaci regulative i supervizije – koja može imati velik utjecaj na stabilnost bankovnog sustava.

Posebnu ulogu u spriječavanju odnosno, minimiziranju negativnih učinaka bankarskih kriza ima financijska regulacija. U tom smislu, valja istaknuti da Hrvatska bankarska regulativa počiva na osnovama Bazelskih standarda te na taj način pozitivno utječe na makroekonomsku stabilnost ekonomije. To su glavne odrednice mikrobonitetne i makrobonitetne (ili mikro/makro prudencijalne regulacije) u Hrvatskoj koja je od osamostaljenja pa sve do danas pratila korak sa suvremenim regulatornim kretanjima. Osobito u godinu prije i nakon europskog integriranja RH, efikasna regulacija i supervizija središnje banke u velikoj su mjeri smanjile mogućnost kreditnog rizika, a provođenje internih kontrola unutar banaka aktivno je spriječilo pojavu moralnog hazarda.¹¹

Najvažniji mikroekonomski uzroci kriza jesu:¹²

- Neusklađenost aktive i pasive banke – koja može banku izložiti tržišnim rizicima koji pokrivaju sve njegove oblike (rizik promjene kamatne stope, valutni rizik te rizik likvidnosti). Većina tih rizika nastaje zbog procesa radikalne promjene bankovne aktive. U vrijeme vrlo efikasnih i konkurentnih tržišta, s

---

¹¹ Sajter, D., op.cit., str. 70.- 73.

¹² Prga, I., op.cit., str. 147.

vrlo niskim maržama, ti su transformacijski procesi postali jedna od odrednica koja razlikuje odlične od loših banaka. Upravo takvi procesi javljaju se i na tržištu Republike Hrvatske. Banke investiraju velik iznos sredstava u razvoj sustava upravljanja rizicima radi boljeg iskorištenja njihovih potencijala i povećanja tržišnog udjela.

- Poslovanje uprave – vrlo je važno za svaku banku. Dobar menadžment može očuvati bankovnu stabilnost i u uvjetima vrlo nepovoljnog makroekonomskog okruženja, međutim, loš menadžment može dovesti i najbolju banku pred propast u slučaju stabilne i povoljne makroekonomske okoline. Slabo educiran i informiran menadžerski kadar osnovni je uzrok nestabilnosti bankovnog poslovanja.
- Prijevare – koje mogu nastati u bankama ili iz bančine okoline. Prijevare su dio operativnih rizika banaka. Već prije naglašeni primjer Riječke banke tipičan je primjer gubitaka zbog operativnih rizika.
- Kvaliteta aktive – koja se najčešće ogleda u kvaliteti kreditnog portfelja te je povezana s kreditnim rizikom. Bez obzira na druge spomenute mikroekonomske uzroke, kvaliteta aktive najčešći je uzrok problema u poslovanju banaka. Problemi s kvalitetom aktive ogledaju se kroz:
  - o Brzi rast kreditnog portfelja
  - o Neadekvatne kreditne politike
  - o Nedostatnu diverzifikaciju kreditnog portfelja

Uzroci bankovnih kriza prelaze na mikroekonomsko područje, gdje je snažna prisutnost krivo vođene kreditne politike i propusti kontrolnih procedura unutar banaka.

2.3. Ulazak stranih banaka na hrvatsko bankarsko tržište

Godine 1990., na početku tranzicije iz socijalizma u kapitalizam, Hrvatska je imala 26 banaka u državnom vlasništvu. Kako bi se ojačala konkurencija, liberalizirano je izdavanje odobrenja za rad banaka. Do 1994. godine odobrenje za rad dobilo je ukupno 49 banaka, a do 1997. godine ukupno 60 banaka. Zbog bankovne krize 1998. pa do 2000. godine broj banaka smanjio se na 43. Povećanje broja banaka nije zapravo dovelo do značajnijeg jačanja konkurencije među bankama. Naime,

većina je novih banaka djelovala na vrlo ograničenom geografskom području, prije svega u Zagrebu i Splitu. Ulazak stranoga kapitala na hrvatsko bankovno tržište bio je oprezan u početku. Prva je strana banka počela s radom krajem 1994. godine. Ulazak stranoga kapitala ubrzan je nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, te su 1996. godine osnovane tri strane banke, a 1997. još tri. Tržišni udio stranih banaka ostao je mali sve do 1999. godine kad su strane banke kupile sanirane banke od strane Republike Hrvatske. Nakon što su 2000. godine još dvije velike banke prodane strancima, u strano je vlasništvo prešlo 83,7 posto ukupne imovine banaka. Hrvatski je model privatizacije banaka bio neobičan. U SFR Jugoslaviji banke su osnovala poduzeća iz realnog sektora. Kad je u razdoblju između 1989. i 1990. došlo do pada socijalizma, kapital banaka dodijeljen je, u većini slučajeva, tim istim poduzećima, iako su ona sama bila dužnici banaka koje su osnovale. Takvom se praksom institucionalizirao nezdrav sustav uzajamnog vlasništva u državnim bankama. Nakon toga državne banke nisu bile predmetom direktne privatizacije, već su, umjesto toga, privatizirani vlasnici banaka iz realnog sektora. Privatizacija je u većini slučajeva bila pasivna i neizravna.¹³

S obzirom na strukturu vlasništva banke u Republici Hrvatskoj podijeljene su na domaće i strane. Banka se uvrštava među domaće ako je u većinskom vlasništvu domaćih fizičkih i pravnih osoba. U Republici Hrvatskoj poslovale su sredinom 2001. godine 42 poslovne banke. U prvoj polovini 2001. godine broj banaka u većinskom stranom vlasništvu povećan je od 20 na 22. Usporedo s rastom broja banaka u većinskom stranom vlasništvu porastao je udio aktive tih banaka u ukupnoj aktivni sustava, i to sa 84,1 % krajem 2000. godine na 88,2 % sredinom 2001. godine. Ove su banke bile raspodijeljene u velike gradove, odnosno svoje su poslovanje koncentrirale na Zagreb i Split.¹⁴

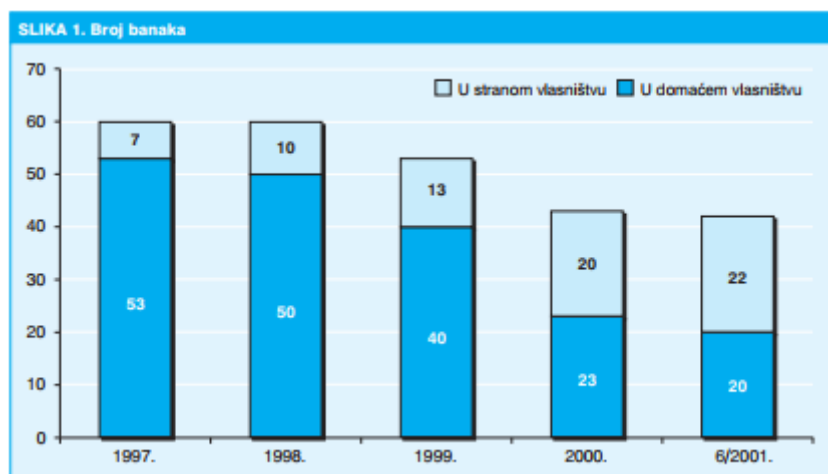
---

¹³Kraft, E., Hofler, R. i Payne, J., *Privatizacija, ulazak stranih banaka i efikasnost banaka u Hrvatskoj: analiza stohastičke granice fleksibilne Fourierove funkcije troška*, HNB, Zagreb, 2004., str. 2.- 4.

¹⁴Hrvatska Narodna Banka, 2001., Bilten o bankama br.3, str.13.

Grafikon 1. Vlasnička struktura banaka 2001. godine u Republici Hrvatskoj

Izvor: HNB (2001.), Bilten o bankama br. 6, str. 13. dostupno na:

<https://www.hnb.hr/documents/20182/122062/hbilten-o-bankama-3.pdf/b06e62c8-2ace-46b7-b013-2bf870afebf3>
(5.2.2018.)

„U odnosu na 2001. godinu, današnji broj banaka u stranom vlasništvu na području Republike Hrvatske se smanjio, kao i njihov tržišni udio ali je i dalje dominantan.“

¹⁵Današnji sustav banaka koncentriran je glavnim poslovnica u velikim gradovima te se širi podružnicama u manje gradove zbog većeg broja poslova i pokrivenosti nad postojećim i budućim klijentima.

„Godine 2016., kao i prethodnih nastavlja se trend smanjenja broja banaka. Naime, dana 1. srpnja 2016. nad Bankom splitsko-dalmatinskom d.d., Split, otvoren je stečajni postupak. Dana 1. listopada 2016. BKS Bank d.d., Rijeka, pripojena je BKS Bank AG, Klagenfurt. Istodobno je s radom započela BKS Bank AG, Glavna podružnica Rijeka (30. lipnja 2017. promijenila je ime u BKS Bank AG, Glavna podružnica Hrvatska). Visina udjela vodećih banaka u ukupnoj imovini, danim kreditima i depozitima svih banaka uglavnom ne pokazuje visok rast ali prvih deset najvećih banaka zauzima više od 95% ukupne imovine svih banaka u 2016.-toj godini. Najzamjetnije su promjene na udjelima prvih dviju banaka, i to zbog porasta imovine kod jedne od banaka. Imovina i depoziti prvih dviju banaka na kraju 2016. činili su približno 45% ukupne imovine odnosno depozita te oko 45% ukupnih kredita

¹⁵ Hrvatska Narodna Banka, 2017., Bilten o bankama br.30, str. 5.

svih banaka. Imovina prvih pet banaka također je porasla u odnosu na 2015., na približno 78% ukupne imovine svih banaka.“¹⁶

„U 2016. godini povećan je broj banaka u domaćem državnom vlasništvu, doprinos porastu udjela u ukupnoj imovini banaka dalo je i zamjetljivo jačanje imovine jedne od banaka iz skupine. Naravno, udjeli imovine preostalih skupina banaka u ukupnoj imovini svih banaka relativno su se smanjili.

Većinu banaka koje su u stranom vlasništvu posjeduju dioničari s područja Europske unije.“¹⁷

Tablica 1. Vlasnička struktura banaka na kraju 2016. godine u Republici Hrvatskoj

	XII. 2014.		XII. 2015.		XII. 2016.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	12	9,9	12	9,7	11	10,3
Domaće privatno vlasništvo	10	4,7	10	4,4	8	4,0
Domaće državno vlasništvo	2	5,2	2	5,3	3	6,3
Strano vlasništvo	16	90,1	16	90,3	15	89,7
Ukupno	28	100,0	28	100,0	26	100,0

Izvor: HNB (2017.), Bilten o bankama br. 30, str. 5. dostupno na:

<https://www.hnb.hr/documents/20182/2020824/hbilten-o-bankama-30.pdf/42efdf39-5ba2-4111-9efd-1a9b80ff78e8> (5.2.2018.)

Banke u stranom vlasništvu donose inovacije, nude širi izbor proizvoda i usluga koje su usavršili na matičnom tržištu i postepeno uvode u stranu državu u kojoj proširuju poslovanje. Također, domaće banke zaokupljene rješavanjem naslijeđenih problema, poput loše aktive u svojim portfeljima, neodgovarajuće organizacijske strukture i zastarjelih informacijskih sustava, ne stignu razvijati nove proizvode. Strane banke osiguravaju tehnologiju potrebnu domaćim bankama za postignuće ekonomije obujma uz konsolidaciju bankovnog sustava i spajanje s manjim lokalnim bankama i prenošenje svoga znanja o osiguranju, upravljanju portfeljima i brokerskim uslugama. Iako strane banke predstavljaju konkurenciju velikim domaćim bankama, one mogu pomoći u jačanju međubankarskog tržišta i mogu pridonijeti privlačenju klijenata i izravnih stranih ulaganja. Međutim, domaće banke kao i cjelokupno financijsko tržište

¹⁶Hrvatska Narodna Banka, 2017., Bilten o bankama br.30, str. 4.-5.

¹⁷Hrvatska Narodna Banka (2017.), Bilten o bankama br.30, str. 5.-27.

strahuje od inozemne kontrole nad raspodjelom kredita što podrazumijeva značajnu ekonomsku moć u gospodarstvu. Kako bi ostvarile rast, hrvatsko gospodarstvo omogućuje da se bankama na manje razvijenim bankarskim tržištima pruži zaštita u početnom razdoblju. Zbog ključne uloge u gospodarstvu, banke dobivaju posebnu zaštitu od države, zbog velikog broja deponiranog novca stanovništva i određenih poslovnih subjekata. Prema propisima Europske unije, nadzor nad predstavništvom ili podružnicom strane banke vrši nadzorno tijelo iz matične države gdje država domaćina gubi pravo kontrole.¹⁸

Hrvatsko bankarstvo je, ulaskom inozemnih banaka u bankovni sustav i širenjem financijskog tržišta, prihvatilo sve metode i instrumente i pravila vođenja, upravljanja, nadzora i kontrole potrebne za upravljanja rizicima i ostalim smetnjama u financijskome sustavu. Početkom 2000. ta se situacija uvelike promijenila kad su druga, treća i četvrta najveća banka po ukupnoj pasivi prodane inozemnim ulagačima i prodaja dionica najveće banke na Londonskoj burzi, čime je došla u posjed inozemnih ulagača. U ožujku i travnju 2002. godine Hrvatska narodna banka provela je anketiranje banaka i postavila im pitanje o motivima za ulazak na hrvatsko tržište predstavnici stranih banaka, a odgovorili su da je glavni razlog bila visoke kamatna marža i potraga za novim klijentima te neiskorišteni kreditni potencijal hrvatskog stanovništva i poduzeća.¹⁹

Od 26 banaka u vrijeme proglašenja nezavisnosti broj banaka se nakon dvije godine gotovo udvostručio i došao do 43 već krajem 1993. godine. Obveznice su tada iznosile 44,7% aktive banaka, a blokirani depoziti 41,5% pasive. Banke su u tom razdoblju isplaćivale depozite, a nisu mogle naplatiti potraživanja od njih. Problem insolventnosti pokušale su umanjiti izdavanjem tzv. velikim obveznicama koje su banke ponudile samo velikim državnim poduzećima. Riješen je problem ali nisu provedene nikakve mjere koje bi pomogle usmjeriti banke da ne slijede dobru poslovnu praksu. Iz navedenih se razloga izdavanje velikih obveznica, zajedno sa izdavanjem obveznica s osnove devizne štednje najčešće naziva linearna sanacija banaka. U troškove linearne sanacije ubrajaju se: „velike obveznice“, obveznice za staru deviznu štednju te obveznice izdane radi plaćanja kamata i refinanciranja

---

¹⁸ Kraft, E., Galac, T., HNB (2001.), *Što znači ulazak stranih banaka u Hrvatsku?*, str. 1.- 2.

¹⁹ Sajter, D., op.cit., str. 76.- 77.

obveznica za staru deviznu štednju. Što se tiče troškova pojedinačne sanacije tu spadaju: troškovi sanacije Slavonske, Riječke, Splitske, Privredne i Dubrovačke banke.²⁰

Nakon razdoblja koje je okarakterizirala sanacija četiriju velikih državnih banaka (Slavonska, Splitska, Riječka i Privredna) još uvijek terećenih nasljeđem iz prošlog sustava SFR Jugoslavije, te stvaranjem sve većeg broja novih banaka i naglim širenjem bankovnog poslovanja, pokazalo se da brzi rast u dijelu banaka nije bio zasnovan na čvrstim stupovima pravednog poslovanja, te su se neke banke našle u ozbiljnim problemima. Pojedine banke su odobravale velik dio kredita povezanim osobama, bez odgovarajućih jamstava i brige oko naplate potraživanja i iz tog su razloga vrlo brzo ušle u nevolje s likvidnošću. Odstranjivanje problematičnih banaka s tržišta povoljno se odrazilo na odnos ponude i potražnje na tržištu novca, a time i na smanjivanje kamatnih stopa tijekom 1998. godine.²¹

Bankovnu krizu karakterizira tzv. domino efekt, koji ju čini izrazito zahtjevnom. Regulacijom je moguće postići da na tržištu posluju likvidne i solventne banke kako bi klijenti s povjerenjem deponirali svoja sredstva te izravno doprinosili jačanju financijskog sustava. U slučaju gubitka povjerenja u financijske posrednike uzrokovano bilo kojim razlogom na tržištu, vjerovnici će, zbog nedovoljnog znanja o stabilnosti pojedine banke, povlačiti svoja sredstva i iz solventnih i iz nesolventnih banaka, što uzrokuje neracionalno ponašanje vjerovnika i velike gubitke u gospodarstvu,

tako se 1991. godine kada je izbila prva bankovna kriza gdje nisu ni velike banke uspjele agregirati vanjski pritisak i država je počela reformu bankovnog sustava na sustav osnivanja malih banaka koje mogu izbjeći šokove propasti velikih banaka i prepustiti razvoj tržišnih situacija samim tržišnim okolnostima.²²

Najveća bankovna kriza u suvremenoj hrvatskoj državi nastala je u godini značajnog povećanja fiskalnih prihoda zahvaljujući uvođenju poreza na dodanu vrijednost 1998. godine. Poslovanje skupine agresivnih, brzorastućih srednjih banaka čije su stope rasta bile oko četiri puta više od procijenjene stope rasta nominalnog BDP-a uzrokovale su krizu 1998. godine kada su ostvarile ukupni gubitak od 1,3 milijarde

---

²⁰ Zlatarević, D., *Sanacija banaka*, Split 2016., str. 28.- 32.

²¹ Hrvatska Narodna Banka, *Bankovni sustav u 1998. Godini*, 1998.

²² Drašković, T., 2015., *Značajke malih banaka u RH*, diplomski rad, Rijeka: EFRI, str.1.

kuna, dok je prethodne godine ostvarena dobit od 1,2 milijarde kuna. Skupinu agresivnih banaka činile su: Dubrovačka banka, Glumina banka, Županijska banka, Hrvatska poštanska banka, Gradska banka, Komercijalna banka, Trgovačka banka i Agroobrtnička banka.²³

Značajna kriza jest i globalna financijska kriza 2008. godine koja je imala i posljedice na hrvatsko gospodarstvo. Pala je zaposlenost, BDP i porastao stupanj siromaštva. No, kriza u Hrvatskoj nije isključivo krenula zbog svjetske financijske krize. Naime, domaće gospodarstvo bilo je u velikim problemima i prije financijske krize kako je i navedeno. Veliki gospodarski rast koji je Hrvatska imala prije krize, koja je nastupila 2008. godine, naglo je zaustavljen. Pad je osjetila i industrijska proizvodnja koja je najviše izgubila, a veliki pad imala je i potrošnja građana. Pad BDP-a čiji je uzrok financijska kriza iznosio je 5,8%.²⁴

3. Financijske institucije u Republici Hrvatskoj

Financijske institucije svojim komitentima pružaju velik broj financijskih usluga. Njihova najvažnija financijska usluga kako smo i naveli jest financijsko posredovanje. Banke prikupljaju sredstva od javnosti ili drugih izvora, koja zatim ulažu u različite oblike financijske imovine s ciljem ostvarivanja zarade.

Financijska ulaganja čine imovinu financijske institucije, koja se najčešće prikazuje kao vrijednosni papir ili zajam. Financijske institucije možemo definirati i kao pravne subjekte u javnom ili privatnom vlasništvu s ulogom vodiča između suficitarnih sektora (ulagatelja) i deficitarnih sektora (dužnika). Glavni oblici financijskih institucija jesu:

- Depozitne financijske institucije – prihvaćaju depozite od javnosti na temelju kojih onda odobravaju zajmove (poslovne banke, štedionice, kreditne unije)
- Nedepozitne financijske institucije – pribavljaju sredstva izravno na financijskom tržištu prodajući vrijednosne papire zainteresiranim

---

²³ Zlatarević, D., op.cit., str. 28.-32.

²⁴ Mihaljević, N., *Utjecaj financijske krize iz 2008. godine na svjetsko gospodarstvo*, Split, 2016., str. 26.-27.

ulagateljima (društva za posredovanje vrijednosnim papirima, osiguravajuća društva, mirovinski fondovi).²⁵

3.1. Depozitne financijske institucije

Depozitne financijske institucije ubrajamo u najvažnije sudionike na tržištu novca. Dijele se na banke i štedne institucije.

Depozitne financijske primaju depozite te se klasificiraju kao pravne osobe koje se bave financijskim uslugama poput uzimanja novca od gospodarskih subjekata (pojedinaca, poduzeća i države) na čuvanje uz kamatu, davanje zajmova gospodarskim subjektima uz kamatu, cirkulaciju vrijednosnih papira i deviza za svoju korist ili za korist svojih komitenata, savjetodavne i posredničke usluge uz naknadu te usluge čuvanja uz naknadu svojim komitentima te su zato profitabilne institucije. Na prikupljena novčana sredstva plaćaju pasivnu kamatu, a na sredstva i dane kredite naplaćuju aktivnu kamatu.²⁶

Uz poslovne banke, kreditne institucije u Republici Hrvatskoj čine još i stambene štedionice te štedne banke. Stambene štedionice potiču nacionalnu štednju i stambeno zbrinjavanje tako što prikupljaju štednju fizičkih osoba s ciljem da je nakon zakonski propisanog roka plasiraju tim istim osobama u obliku povoljnih stambenih kredita.²⁷

Nadalje, bitno je istaknuti kako se sustav stambene štednje u Hrvatskoj uvelike razlikuje od sustava poticanja stambene štednje u zemljama Europske unije. Kupnja stambene jedinice podrazumijeva se u okviru procesa financiranja zadovoljenja stambenih potreba, odnosno označava čovjeku potrebu za kojom postoji neelastična potražnja, a da bi se osigurala potrebna kvaliteta života obitelji, vrlo je važan

---

²⁵ Božina Beroš, M., *Financijske institucije i tržišta Europske unije – regulacija i supervizija*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveti Ivan Zelina, 2015., str. 123.- 125.

²⁶ Depozit, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14629> (4.7.2018.)

²⁷ Rončević, A., *Štedionice i novčano poslovanje*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010., str. 7.-14.

preduvjet. Kada osoba nema dovoljno novca, odnosno vlastitih sredstava, stambena jedinica se kupuje kreditom, a kupac ju onda otplaćuje tijekom svog radnog vijeka.²⁸

Sustav stambenog financiranja je najjednostavniji jer u tom izravnom pristupu sva sredstva za kupnju stambenog objekta su osigurana od strane kupca bez posredstva financijske institucije. Štedne banke nastale su preobrazbom štedno-kreditnih zadruga, a njihovo poslovanje regulira i nadzire HNB.²⁹

U Hrvatskoj u 2017. godini posluje pet stambenih štedionica. Stambene štedionice koje imaju odobrenje za rad u Hrvatskoj su HPB stambena štedionica d.d., PBZ stambena štedionica, Prva stambena štedionica d.d., Raiffeisen stambena štedionica d.d. i Wüstenrot stambena štedionica.³⁰

Ovakva koncentracija financijskih institucija održava stabilnost Hrvatskog financijskog sustava.

3.2. Nedepozitne financijske institucije

Nedepozitne financijske institucije pribavljaju sredstva izravno na financijskom tržištu prodajući vrijednosne papire zainteresiranim ulagateljima.

Nedepozitnim financijskim institucijama smatraju se sve one koje ne kreiraju obveze primanjem depozita:

- ugovorne štedne institucije,
- fondovi zajedničkog investiranja,
- leasing i factoring tvrtke,
- garantne agencije, itd.³¹

Neke od ovih institucija prikupljaju novčane fondove članarinama i ulozima, neke prodajom polica osiguranja, treće su čisti posrednici, četvrte usmjeravaju državne

---

²⁸ Bratić, V., *Analiza sustava poticanja stambene štednje u Republici Hrvatskoj – istraživački projekt*, Institut za javne financije, Zagreb, 2013. str.13.

²⁹ V. Bratić, loc.cit

³⁰ Bilten o bankama, br.30, HNB, Zagreb, 2017. str. 27

³¹ Leko, V., *Financijske institucije i tržišta*, Mikrorad, 2004., Zagreb, str. 48.-51.

fondove, pete rukovode zakladama i povjerenim sredstvima, a sve ih ulažu u različite plasmane. Teško je povući jasnu granicu podjele na depozitne i nedepozitne ustanove i unutar ovih grupa. Banke sve više ulaze u sve novčarske poslove, posebno u one uslužne, u vezi s emisijom i trgovanjem vrijednosnim papirima, a nedepozitne ustanove preuzimaju i klasične bankovne poslove.³² Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi i dalje su ostali značajni za hrvatski financijski sustav a njihovo poslovanje regulira i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga-

„Mirovinski fond imovina je bez pravne osobnosti i u njemu se prikuplja novac koji uplaćuju njegovi članovi, koji su ujedno i vlasnici fonda. Zadaća je društva koje upravlja mirovinskim fondom ulaganje tog novca radi povećanja vrijednosti imovine fonda.

Cilj je takvog ulaganja svakom članu fonda omogućiti isplatu što veće mirovine u budućnosti.“³³

Tablica 4. Mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj

Broj mirovinskih fondova <i>Number of pension funds</i> Na kraju razdoblja / At the end of period	09.2016	10.2016	11.2016	12.2016	01.2017	02.2017	03.2017	04.2017	05.2017	06.2017	07.2017
Obvezni mirovinski fondovi kategorija A, B i C / <i>Mandatory pension funds category A, B and C</i>	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi / <i>Open-ended voluntary pension funds</i>	6	6	6	6	6	6	6	6	6	8	8
Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi / <i>Closed-ended voluntary pension funds</i>	17	17	17	18	18	18	18	18	18	19	19
Ukupno / Total	35	35	35	36	36	36	36	36	36	39	39

Izvor: HANFA, C-1 Broj mirovinskih fondova, dostupno na: <http://www.hanfa.hr/publikacije/statistik/#section4> (10.9.2017.)

³² Tečić, A., *Nova regulacija knjiženja i namire financijskih derivata*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017., str. 7.

³³ HANFA, Mirovinski sustav, str.7., Zagreb, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf> (10.6.2018.)

„Investicijski fondovi prikupljaju sredstva brojnih ulagatelja s ciljem zajedničkog ulaganja prikupljene imovine u različite vrijednosne papire – dionice, obveznice, trezorske zapise i dr.“³⁴

Tablica 5. Broj investicijskih fondova

Broj investicijskih fondova												
Number of Investment funds												
Na kraju razdoblja / At the end of period												
	08.2016	09.2016	10.2016	11.2016	12.2016	01.2017	02.2017	03.2017	04.2017	05.2017	06.2017	07.2017
UCITS fondovi / UCITS funds	87	87	89	89	89	91	91	92	93	93	93	93
Novčani / Money	20	20	20	20	20	20	20	21	21	22	22	22
Obveznički / Bond	13	13	13	13	13	15	15	15	15	16	16	16
Mješoviti / Balanced	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Dionički / Equity	26	26	26	26	26	25	25	25	26	26	26	26
Ostali / Other	20	20	22	22	22	23	23	23	23	21	21	21

Izvor: HANFA, B-1 Broj investicijskih fondova, dostupno na: <http://www.hanfa.hr/publikacije/statistika/#section4> (10.9.2017.)

„Društva za osiguranje i reosiguranje nalaze se na trećem mjestu po važnosti u financijskom sektoru. Osnovna je svrha osiguranja prenošenje rizika iz okružja s pojedinca na osiguratelja, a najveći dio zaračunate bruto premije odnosi se na neživotna osiguranja, među kojima dominira osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila.“³⁵

³⁴ Ulaganje u investicijske fondove, str.1., dostupno na:

<https://www.hgk.hr/documents/ulaganjeuinvesticijskefondove30031657877d4fd957a.pdf> (5.2.2018.)

³⁵ Financijski sustav RH, HNB, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh> (10.9.2017.)

Tablica 2. Privremeni nerevidirani podaci za tržište osiguranja

PRIVREMENI NEREVIDIRANI PODACI ZA TRŽIŠTE OSIGURANJA - ukupno, na dan 31. ožujka 2017.

u kunama i postocima						
Redni broj	Naziv društva	Ukupna aktiva	Udjel u ukupnoj aktivi	Zaračunata bruto premija (ZBP)	Udjel u ukupnoj ZBP	Dobit (gubitak) prije oporezivanja
1	2	3	4	5	6	7
1	AGRAM LIFE osiguranje d.d.	2.174.124.119	5,5%	78.839.865	3,0%	14.315.416
2	ALLIANZ ZAGREB d.d.	5.000.993.170	12,6%	351.646.411	13,6%	47.207.702
3	BNP Paribas Cardif osiguranje d.d.	170.748.345	0,4%	2.484.593	0,1%	3.028.057
4	CROATIA osiguranje d.d.	9.080.532.642	22,8%	817.115.552	31,6%	67.310.221
5	CROATIA zdravstveno osiguranje d.d.	291.871.617	0,7%	90.044.636	3,5%	7.441.989
6	ERGO osiguranje d.d.	140.208.446	0,4%	21.074.870	0,8%	-4.240.505
7	ERGO životno osiguranje d.d.	78.699.102	0,2%	1.603.498	0,1%	-326.695
8	Erste osiguranje Vienna Insurance Group d.d.	890.874.140	2,2%	47.562.282	1,8%	6.040.472
9	EUROHERC osiguranje d.d.	2.973.872.616	7,5%	197.006.264	7,6%	61.176.058
10	GENERALI OSIGURANJE d.d.	1.721.947.000	4,3%	161.664.370	6,2%	3.344.439
11	GRAWE Hrvatska d.d.	3.541.263.935	8,9%	96.546.005	3,7%	15.475.192
12	HOK - OSIGURANJE d.d.	397.881.134	1,0%	51.479.059	2,0%	3.117.737
13	Hrvatsko kreditno osiguranje d.d.	57.787.918	0,1%	2.307.632	0,1%	933.654
14	IZVOR OSIGURANJE d.d.	93.528.276	0,2%	15.282.687	0,6%	-2.875.251
15	JADRANSKO OSIGURANJE d.d.	1.883.618.677	4,7%	133.860.243	5,2%	26.773.821
16	MERKUR OSIGURANJE d.d.	2.582.086.605	6,5%	63.713.800	2,5%	12.890.604
17	Societe Generale Osiguranje d.d.	149.087.588	0,4%	10.061.865	0,4%	1.309.140
18	TRIGLAV OSIGURANJE d. d.	1.130.062.904	2,8%	120.983.396	4,7%	-1.583.122
19	UNIQA osiguranje d.d.	3.763.803.732	9,5%	151.574.391	5,9%	22.477.835
20	Wiener osiguranje Vienna Insurance Group d.d.	3.543.372.262	8,9%	161.573.105	6,2%	10.658.552
21	Wüstenrot životno osiguranje d.d.	116.727.913	0,3%	11.935.885	0,5%	-95.444
22	Croatia Lloyd d.d. za reosiguranje	399.289.583	100,0%	-34.978	100,0%	801.152
	UKUPNO društva za osiguranje	39.783.092.139	100,0%	2.588.360.410	100,0%	294.379.870
	UKUPNO društva za reosiguranje	399.289.583	100,0%	-34.978	100,0%	801.152

Izvor: HANFA, Privremeni nerevidirani podaci za tržište osiguranja, dostupno na:

<http://www.hanfa.hr/publikacije/statistika/#section2> (10.9.2017.)

4. Uloga banke u financijskom i realnom sektoru

Banka je osnovni dio financijskog sustava koji predstavlja skup institucija, instrumenata i mehanizama.

Da bi financijski sustav ostvario ovu zadaću, sustav se koristi sa šest funkcija:

1. kliringom i platnim prometom kako bi se olakšala trgovina i proizvodnja
2. kumuliranjem i alociranjem tako akumulirane imovine i tijekom sredstava tako da svi projekti budu dostatno financirani
3. transferiranjem ekonomskih resursa kroz vrijeme, prostor i gospodarske djelatnosti
4. stvaranjem, akumuliranjem i širenjem informacija u svrhu donošenja odluka

5. iznalaženjem metoda osiguranja od neizvjesnosti i kontrola rizika

6. iznalaženjem načina na koji se može upravljati s nepostojanim, nedostatnim ili asimetričnim informacijama.³⁶

Banka djeluje kao posrednik na financijskom tržištu te omogućuje jednostavniji život građanstvu neke države, odobravajući kredite, temeljem čega ostvaruje profite. Banka osigurava različite instrumente plaćanja, npr. čekovi, kreditne kartice i elektronički sustavi plaćanja, obavljaju transfer prikupljanjem sredstava te ta ista sredstva pozajmljuju svojim klijentima, bio to pojedinac, tvrtka ili vlada.

Glavna zadaća financijskih posrednika, u ovom slučaju banke, osim prenošenja sredstava između novčano suficitarnih i novčano deficitarnih subjekata jest također sposobnost uviđanja izloženosti riziku pojedinih sektora kao i kontrola rizika. Banke nadziru kreditnu sposobnost zajmotražitelja, prate kvalitetu kredita i osiguravaju garancije.

Financijski sektor u međudjelovanju je s realnim sektorom jedne ekonomije, odnosno gospodarstva, može se izdvojiti šest načina na koje banke mogu utjecati na realni sektor:

- Analiza kreditne sposobnosti banke pomaže utvrditi tko dobiva kredite u gospodarstvu
- Kreditno rangiranje od strane banaka ograničava dostupnost sredstava pojedinim zajmotražiteljima
- Banka ima ključnu ulogu u kreiranju likvidnosti, dok istovremeno mora upravljati svojom likvidnošću u slučaju pojačanog povlačenja depozita ili potražnje za kreditima.
- Bankovne kreditne linije, obveze i garancije olakšavaju trgovinu i investicijske aktivnosti
- Banke imaju ključnu ulogu u dužničkom restrukturiranju i drugim oblicima korporacijskog restrukturiranja
- Banke osiguravaju informacije o svojim korporativnim klijentima.³⁷

Hrvatski bankarski sektor, odnosno najveće banke koncentrirane u tom sektoru nude slične proizvode u koje ubrajamo kratkoročne kunske kredite stanovništvu, koji je

---

³⁶ Kandžija, V., Živko, I., op.cit. str. 30.-32.

³⁷Kandžija, V., Živko, I., op.cit. str. 30-32

homogen te se uvelike sastoji od dopuštenih prekoračenja i kreditnih linija za vlasnike tekućih računa. Kamatne stope na te vrste kredita ne variraju u skladu s kreditnom sposobnošću klijenta. Još jedan poprilično homogen proizvod devizni su depoziti stanovništva. Iako postoje neke razlike prema dospijeću (banke obično nude različita dospijeća: od jednog mjeseca do tri godine) i veličini depozita, razlike u kamatnim stopama koje su rezultat tih činitelja obično su mnogo manje nego što su razlike unutar pojedine kategorije kao što su dugoročni krediti. Male se banke specijaliziraju posebno za svakog klijenta ili posluju na određenom području.³⁸

*„Direkcija za istraživanja Hrvatske narodne banke provela je anketiranje poslovnih banaka i 2008. godine kako bi se došlo do dodatnih informacija o bankama i njihovu poslovanju te kako bi se olakšalo sporazumijevanje između središnje banke i poslovnih banaka.“*³⁹

Tako na primjer, bankari u Hrvatskoj vjeruju da će domaći bankarski sektor učiniti desetak većih univerzalnih banaka koje će usko poslovati kraj malih banaka specijaliziranim za pojedine vrste poslova. Dio ispitanika ove ankete, nepostojanje specijaliziranih banaka ističe kao jednu od poteškoća koju bi trebalo riješiti u srednjoročnom razdoblju, gdje vide dobru priliku za jačanje tržišne uloge malih specijaliziranih banaka. Međutim, srednje i male banke izrazile su nezadovoljstvo i zabrinutost zbog prevelikog udjela stranih banaka na domaćem tržištu, koje već godinama upravljaju s više od 90% aktive hrvatskoga bankarskog sektora, te smatraju da bi i taj mali dio domaćih banaka trebalo zadržati u domaćem vlasništvu. Velike banke, odnosno bankari u trenutnoj vlasničkoj strukturi ne vide problem. Vjeruju da zbog stranih banaka imamo znatno kvalitetniji hrvatski bankarski sustav i da su baš strane banke pridonijele razvoju domaće financijske industrije, te sve dok dobro i kvalitetno posluju, ne bi trebalo smatrati prijetnjom domaćoj ekonomiji.

Bankarski sektor jedan od najnaprednijih dijelova domaćega gospodarstva, a tome je najviše pridonijela vlasnička transformacija iz državnoga u privatno, odnosno još više iz domaćega u strano vlasništvo, koja je dovela do velike količine znanja i kvalitetnijeg upravljanja koje su počele primijenjivati i domaće banke.

---

³⁸ Kraft, E., *Kolika je konkurencija u hrvatskom bankarskom sektoru?*, Hrvatska Narodna Banka, Zagreb, 2007., str. 7.-18.

³⁹ Rezultati petoga HNB-ova anketiranja banaka, Hrvatska Narodna Banka, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121276/p-024.pdf/90b7bac0-7319-4b0f-ba0b-95a14503088b> str.1

Unatoč navedenim činjenicama mišljenja su podijeljena. Velikih banke koje zauzimaju većinu bankarskog sustava u Republici Hrvatskoj smatraju da je tako formiran bankarski sektor vrlo pozitivno utjecao na razvoj ostalih dijelova gospodarstva jer su banke osiguravale likvidnost gospodarstva, uvele na tržište niz novih proizvoda i usluga, pridonijele smanjenju sive ekonomije te izravno ili neizravno omogućile otvaranje novih radnih mjesta.

Postoji mogućnost da su banke mogle učiniti i mnogo više za razvoj domaćega gospodarstva, ali vođene interesima svojih vlasnika, na prvom mjestu im je profitabilnost, što je rezultiralo poticanjem potrošnje i uvoza na štetu proizvodnje. Tako ispitanici ankete predbacuju većim bankama u stranom vlasništvu da su zbog intenzivnog financiranja potrošnje utjecale na razvoj danas vrlo izraženoga potrošačkog mentaliteta građana.

„Ipak, kreditno-depozitni poslovi i dalje su u glavnini poslovanja banaka. Jednaku važnost banke pripisuju obavljanju usluga platnog prometa u zemlji i s inozemstvom, neovisno o veličinite se jače usmjeravaju na poslove vezane uz tržište kapitala (trgovanje za račun klijenata, upravljanje investicijskim portfeljima, investicijsko savjetovanje). Uz njih, ispodprosječni uspjeh na tržištu ostvarili su i strukturirani proizvodi za poduzeća, investicijsko savjetovanje, analize i prognoze te revolving kreditne kartice.“⁴⁰

5. Financijski sustav Republike Hrvatske danas

Prema podacima iz Biltena o bankama, broj 30, Hrvatske Narodne Banke iz 2017. godine u financijskom sustavu Republike Hrvatske brojimo 25 banaka, 5 stambenih štedionica i jednu štednu banku.

---

⁴⁰ Rezultati petoga HNB-ova anketiranja banaka, Hrvatska Narodna Banka, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121276/p-024.pdf/90b7bac0-7319-4b0f-ba0b-95a14503088b> str. 7.-11. (10.9.2017)

Tablica 3. Popis kreditnih institucija

Popis kreditnih institucija, na kraju razdoblja								
Red. br. na dan 31. XII. 2016.	Naziv kreditne institucije i sjedište	Oznaka						
		XII. 2010.	XII. 2011.	XII. 2012.	XII. 2013.	XII. 2014.	XII. 2015.	XII. 2016.
1.	Addiko Bank d.d., Zagreb ⁹	B	B	B	B	B	B	B
	Banco Popolare Croatia d.d., Zagreb ⁹	B	B	B	B	-	-	-
2.	Banka Kovanica d.d., Varaždin	B	B	B	B	B	B	B
	Banka splitsko-dalmatinska d.d., Split ⁹	B	B	B	B	B	B	-
	BKS Bank d.d., Rijeka ⁹	B	B	B	B	B	B	-
	Centar banka d.d., Zagreb ⁹	B	B	B	-	-	-	-
	Credo banka d.d., Split ⁹	B	-	-	-	-	-	-
3.	Croatia banka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
4.	Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka	B	B	B	B	B	B	B
5.	Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
6.	Imex banka d.d., Split	B	B	B	B	B	B	B
7.	Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag	B	B	B	B	B	B	B
8.	Jadranska banka d.d., Šibenik ⁹	B	B	B	B	B	B	B
9.	Karlovačka banka d.d., Karlovac	B	B	B	B	B	B	B
10.	KentBank d.d., Zagreb ⁹	B	B	B	B	B	B	B
11.	Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
	Medimurska banka d.d., Čakovec ⁹	B	B	-	-	-	-	-
	Nava banka d.d., Zagreb ⁹	B	B	B	B	-	-	-
12.	OTP banka Hrvatska d.d., Zadar	B	B	B	B	B	B	B
13.	Partner banka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
14.	Podravska banka d.d., Koprivnica	B	B	B	B	B	B	B
15.	Primorska banka d.d., Rijeka	B	B	B	B	B	B	B
16.	Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
17.	Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
18.	Samoborska banka d.d., Samobor	B	B	B	B	B	B	B
19.	Sberbank d.d., Zagreb ¹¹	B	B	B	B	B	B	B
20.	Slatinska banka d.d., Slatina	B	B	B	B	B	B	B
21.	Société Générale-Splitska banka d.d., Split ¹¹	B	B	B	B	B	B	B
22.	Štedbanka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
23.	Tesla štedna banka d.d., Zagreb ¹⁴	ŠB	ŠB	ŠB	ŠB	ŠB	ŠB	ŠB
24.	Valba d.d. banka Varaždin, Varaždin ¹⁴	B	B	B	B	B	B	B
25.	Veneto banka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
26.	Zagrebačka banka d.d., Zagreb	B	B	B	B	B	B	B
1.	HPB-Stambena štedionica d.d., Zagreb	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ
2.	PBZ stambena štedionica d.d., Zagreb	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ
3.	Prva stambena štedionica d.d., Zagreb	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ
4.	Raiffeisen stambena štedionica d.d., Zagreb	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ
5.	Wüstenrot stambena štedionica d.d., Zagreb	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ	SŠ

Izvor: HNB (2017) Bilten o bankama 30, str. 77., dostupno na:

<https://www.hnb.hr/documents/20182/2020824/hbilten-o-bankama-30.pdf/42efdf39-5ba2-4111-9efd-1a9b80ff78e8>

Uz aktivnosti HNB-a i Hanfe, nesmetano funkcioniranje hrvatskoga financijskog sustava ovisi i o aktivnostima drugih nadzorno-regulatornih i pomoćnih financijskih institucija. „Tako, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka nadzire sustav zaštite depozita kod bankarskih financijskih posrednika, i Uprava za financijski sustav Ministarstva financija RH, koja u suradnji s drugim institucijama priprema zakonske prijedloge iz sfere financijskog poslovanja. Tu su također Hrvatski registar obveza po kreditima, Središnji registar osiguranika i Financijska agencija, institucije koje pružaju specifične pomoćne usluge ostalim sudionicima na domaćem financijskom tržištu.“⁴¹

Hrvatska banka za obnovu i razvitak ima ulogu razvojne i izvozne banke osnovane sa svrhom kreditiranja obnove i razvoja hrvatskoga gospodarstva. Interese bankarskog sektora kod nadzorno-regulatornih institucija i u javnosti zastupaju Hrvatska udruga banaka i Udruženje banaka pri Hrvatskoj gospodarskoj komori.⁴²

„Sve te institucije brinu za financijska stabilnost koja je ključan preduvjet održivoga gospodarskog rasta. Očituje se u nesmetanom funkcioniranju svih segmenata financijskog sustava u procesu alokacije resursa, procjene i upravljanja rizicima te izvršavanja plaćanja, kao i u otpornosti sustava na iznenadne šokove.“⁴³

Najvažniji zakoni povezani s financijskom stabilnosti i središnjom bankom jesu:

1. Zakon o HNB-u, kojim se središnjoj banci izravno dodjeljuje zadatak očuvanja financijske stabilnosti,
2. Zakon o kreditnim institucijama, kojim se regulira najznačajniji segment domaćega financijskog sustava za koji je nadležan HNB
3. Zakon o vijeću za financijsku stabilnost, kojim se osigurava suradnja HNB-a s ostalim institucijama čije djelovanje može utjecati na financijsku stabilnost (Hanfom, Ministarstvom financija i Državnom agencijom za sanaciju banaka i osiguranje štednih uloga.)
4. Zakon o osiguranju depozita
5. Zakon o sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava.⁴⁴

---

⁴¹ Dragičević, J., 2013. *Nedepozitne institucije u RH*, Rijeka: EFRI, str. 17.

⁴² Dragičević, J., loc.cit

⁴³ *Financijski sustav RH*, op.cit.

⁴⁴ *Regulativa*, Hrvatska Narodna Banka, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/regulativa> (10.9.2017.)

Zbog posebnosti i zahtjevnosti svoga poslovanja kreditne institucije posluju prema strogom regulatornom okviru te su obavezno predmetom supervizije i nadzora od strane nadležnih tijela. Uspostavljeni regulatorni okvir putem normi i pravila za efikasno upravljanje rizicima te kapitaliziranost kreditnih institucija osigurava stabilnost financijskog sustava. Održavanje povjerenja u hrvatski bankovni sustav koji je u većinskom stranom vlasništvu uz skeptičnost hrvatskog naroda uvjetovana brojnim kolebanjima na financijskom tržištu, ali i političkim, nije lako.⁴⁵ Međutim, promicanje i očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti osnovni su ciljevi supervizije koju obavlja Hrvatska narodna banka.

Važnost uloga koje banke imaju u ekonomiji može se nerazmjerno razlikovati među zemljama i mijenjati u vremenu, njihova ključna uloga u financijskom sustavu, kao i utjecaj na nacionalnu ekonomiju, izrazito su bitni te su pod stalnom kontrolom.⁴⁶

Banke su ključne u financiranju malog i srednjeg poduzetništva. Mala i srednja poduzeća prikupljaju izvore sredstava na različite načine: interno, kroz izdavanje vlastitog kapitala, ili eksterno putem banaka ili drugih sličnih institucija. Najčešće rješenje je bankarski kredit koji poduzetnik podiže u određenoj banci pod određenim uvjetima i financijskom kamatom koju plaća za korištenje kredita, to može biti kroz leasing ili faktoring.⁴⁷

Domaći bankarski sektor i dalje se oslanja na tradicionalnu strukturu prihoda u kojem dominiraju kamatni prihodi, a male banke u takvim okolnostima imaju male šanse za preživljavanje na tržištu. Porezno stimuliranje tvrtki kroz smanjenje poreza na dohodak može povećati zainteresiranost stranih ulagača. U zakonodavnom okviru treba smanjiti promjene zakona, zatim veću predvidljivost regulacije te ubrzanje efikasnosti pravosuđa.

---

⁴⁵ Hrvatska Narodna Banka, *Efikasna regulativa i supervizija*, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/o-financijskoj-stabilnosti/efikasna-regulativa-i-supervizija> (5.2.2018.)

⁴⁶ *Regulativa*, HNB, op.cit.

⁴⁷ Pešić, M., *Financiranje malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj*, Zagreb 2011., str. 430.- 432.

6. Zaključak

U vrijeme SFR Jugoslavije bankovni sustav bio je vođen brojnim stabilizacijskim mjerama, ali 2. svjetski rat i ovdje je nanio štete i propast čak 99 tadašnjih banaka. Osamostaljenjem, Republika Hrvatska brojnim sanacijama i razduživanjem banaka uspjela je izbjeći gubitke uzrokovane financijskim i bankovnim krizama 1991. i 1998. godine koje su strukturirale današnji financijski sustav. Preoblikovanjem državnog u privatno vlasništvo, pojavile su se prve strane banke koje su započele svoje poslovanje na području Republike Hrvatske, te je danas karakteristično da je više od 95% imovine banaka u stranom vlasništvu, što uvelike izaziva nezadovoljstvo kod stanovnika. Hrvatski bankarski sustav koncentriran je u velike banke koje zauzimaju većinu na financijskom tržištu i obavljaju uz najvažnije i najznačajnije kreditno-depozitne poslove i usluge platnog prometa u zemlji i s inozemstvom, savjetovanja u investicijama za poduzeća. Banke koje su u stranom vlasništvu imaju za cilj preseljenje u susjedne zemlje i povećati opseg poslovanja. Male banke uglavnom nisu zainteresirane za takve poslove, već je njima u cilju proširiti se na regionalna područja gdje se mogu posvetiti svakom klijentu zasebno. Hrvatski bankarski sustav čine još i investicijski i mirovinski fondovi te osiguravajuća društva.

Takva diverzificiranost bankarskog sustava, uz određene mjere monetarne i fiskalne politike te nadzora i regulacije, održava se stabilnost financijskog sustava. Velike banke u kojima je deponirana većina depozita građana, i poduzeća nisu više tako atraktivna za pojedinca zbog njihove neposvećenosti klijentu, nego samo sve većom zaradom banke uz pomoć položenih depozita. Dakle, potrebna je uspostava novih manjih banaka koje su specijalizirane u izvršavanju svojih poslova i predane pojedincu.

LITERATURA

I. KNJIGE:

1. Božina Beroš, M., *Financijske institucije i tržišta europske unije – regulacija i supervizija* – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveti Ivan Zelina, 2015.
2. Bratić, V., *Analiza sustava poticanja stambene štednje u Republici Hrvatskoj – istraživački projekt*, Institut za javne financije, Zagreb, 2013.
3. Kandžija, V.; I. Živko, *Poslovna politika banaka*. Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Sarajevo, 2004.
5. Leko, V., *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, 2004.
5. Prga, I., *Stabilnost hrvatskog bankarskog sustava- jesu li bankovne krize prošlost?*, Ekonomija 13, Zagreb, 2006.

II. OSTALE PUBLIKACIJE

1. Drašković, T., 2015., *Značajke malih banaka u RH*, Rijeka: EFRI
2. Dragičević, J., 2013. *Nedpozitivne institucije u RH*, Rijeka: EFRI
3. *Godišnje izvješće*, HNB, Zagreb, 1998.
4. HNB, 2001., *Bilten o bankama br.3*,
5. HNB (2001.), *Što znači ulazak stranih banaka u Hrvatsku?*,
6. HNB (1998.), *Bankovni sustav u 1998. godini*
7. Hrvatska narodna banka, *Bilten o bankama*, Zagreb: Hrvatska narodna banka br. 30., 2016.
8. Hrvatska narodna banka, *Kolika je konkurencija u hrvatskom bankarskom sektoru?*, Zagreb, 2007.
9. *Kolika je konkurencija u hrvatskom bankarskom sektoru?*, HNB
10. Kraft, E., HNB, *Rezultati petoga HNB-ova anketiranja banaka*, Zagreb, 2007.
11. Kraft, E., Hofler, R. i Payne, J., *Privatizacija, ulazak stranih banaka i efikasnost banaka u Hrvatskoj: analiza stohastičke granice fleksibilne Fourierove funkcije troška*, HNB, Zagreb, 2004.
12. Mihaljević, N., *Utjecaj financijske krize iz 2008. godine na svjetsko gospodarstvo*, Split, 2016.

13. Pešić, M., Financiranje malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj, 2011.
14. Rezultati petoga HNB-ova anketiranja banaka, HNB
15. Rončević, A., Štedionice i novčano poslovanje, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010.
16. Sajter, D., Rano predviđanje poslovnih poteškoća banaka, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.
17. Škreb, M., Iskustvo tranzicije u Hrvatskoj: pogled iznutra, HNB, Zagreb, 1998.
18. Tečić, A., (2017.) Nova regulacija knjiženja i namire financijskih derivata
19. Zlatarević, D., Sanacija banaka, Split 2016.

III. INTERNETSKE STRANICE:

1. Financijski sustav Republike Hrvatske, HNB, dostupno na: http://old.hnb.hr/financijska_stabilnost/hfinancijka_sustav-1.htm (10.9.2017)
2. Kreditni rejting, HNB, 2016., dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/kreditni-rejting> (04.02.2018.)
3. HANFA, Mirovinski sustav, dostupno na: <http://www.hanfa.hr/getfile/42493/HANFA-Mirovinski.pdf%20%7Cy%20Mirovinski%20sustav> (05.02.2018)
4. Ulaganje u investicijske fondove, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/ulaganjeuinvesticijskefondove30031657877d4fd957a.pdf> (5.2.2018.)
5. Depozitne financijske institucije, DocSlide, dostupno na: <https://documents.tips/documents/depozitne-financijske-institucije.html> (10.9.2017)
6. Financijski sustav RH, HNB, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh> (10.9.2017.)
7. Regulativa, HNB, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/regulativa> (10.9.2017.)
8. HNB, Efikasna regulativa i supervizija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/o-financijskoj-stabilnosti/efikasna-regulativa-i-supervizija> (5.2.2018.)

POPIS ILUSTRACIJA

I. GRAFIKONI

Grafikon 1. Vlasnička struktura banaka 2001. godine u Republici Hrvatskoj	11

II. TABLICE

Tablica 1. Vlasnička struktura banaka na kraju 2016. godine u Republici Hrvatskoj	12

Tablica 2. Privremeni nerevidirani podaci za tržište osiguranja	20

Tablica 3. Popis kreditnih institucija	24

Tablica 4. Mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj	18

Tablica 5. Broj investicijskih fondova	19

INSTITUCIONALNA DIVERZIFIKACIJA BANKARSKOG SUSTAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Silvana Bižupić

SAŽETAK

U ovom radu biti će riječi o financijskom sustavu Republike Hrvatske od doba Jugoslavije pa sve do osamostaljenja. Financijski je sustav bio prožet nestabilnostima i financijskim krizama koje su oblikovale financijski sustav danas. Prijelazom državnog u financijsko vlasništvo, u našem se sustavu javljaju prve strane banke dok je velik broj hrvatskih banaka saniran. Diverzificiranost hrvatskog financijskog sustava jest uspješna i stabilna i dijeli se na velike banke koje posluju na većem području sa mnogo klijanata i koje drže do te stabilnosti brojnim regulacijama i supervizijama i ne dopuštaju da se bore sa rizicima koje financijski sustav donosi, te na izrazito mali broj malih banaka koje još uvijek nisu prvi izbor pojedinca, iako bi davale veće povjerenje u njihovo poslovanje zbog malog opsega klijanata i njihove posvećenosti klijentu.

Ključne riječi: financijski sustav, banka, privatizacija, diverzifikacija, bankovne usluge

INSTITUCIONAL DIVERSIFICATION OF BANKING SYSTEM IN REPUBLIC OF CROATIA

Silvana Bižupić

SUMMARY

This paper discusses the Croatian financial system from its Yugoslavian period until state independence. The system was prone to instabilities and financial crises which shaped its current form. Through the transfer of state to private ownership, Croatia also welcomed foreign banks in its financial system, while a large number of domestic banks underwent resolution. The diversification of the Croatian financial system is successful and stable and consists of large banks that operate in a larger area with many clients and maintains stability in numerous regulations and controls and does not allow them to face the risks brought by the financial system and the extremely small number of small banks that still are not the first choice of an individual, although they would have greater confidence in their business due to the small size of their customers and their dedication to the client.

Key words: financial system, bank, privatization, diversification, bank services